

hver Side bærer Vidne om. Og han maa beundre Forfatterens ofte meget smukke Fremstillingsform. Men disse Ting kan desværre ikke erstatte den Mangel paa sproghistorisk Viden, der præger Fremstillingen, og faar Forfatteren til at give sig altfor dristige Kombinationer i Vold. Det er en daarlig Trøst, at der er andre, der er endnu værre paa dette Omraade — jeg tænker bl. a. paa Vilhelm Wanschers »ægyptiske« Stednavne og Pastor V. C. Frederiksens Stednavneforklaringer i Lolland-Falsters Aar- bog og i Berlingske Tidende. Sin Trøst maa Vilhelm Marstrand søge i, at det dog en Gang imellem er lykkedes ham at pege paa Svaghederne ved en gammel Løsning af et Problem og stille det paa en ny Maade. Han vil derved kunne anspore til nye Under- søgelser over de Spørgsmaal, der saa brændende ligger ham paa Sinde.

Kristian Hald.

TIL MINDE OM NIELS STENFELDT.

Af Hans Ellekilde.

I Fortid og Nutid Bind X S. 188 har Landsarkivar Holger Hansen gjort Rede for en værdifuld Gave til Landsarkivet i København, skænket af nu afdøde Kommunelærer Niels Stenfeldt i København, nemlig en Oversigt over »Roskilde Landemodes Retssager — Causæ — fra Reformationstiden til 1730«, ikke mindre end 644 Sider stor † 22 Sider Indledning. Men Landsarkivet i København er ikke den eneste Institution, der har Grund til at føle sig i Taknemmelighedsgæld til denne sjældent uegennyttige og flittige Mand, det gælder i Virkeligheden i endnu højere Grad Dansk Folkemindesamling. Vi har i de senere Aar modtaget en lang Række Gaver fra Niels Stenfeldt, meget smukt udstyrede Manuskripter af stedshistorisk og kulturhistorisk Karakter, som jeg her skal nævne, for at disse Gaver ikke skal ligge som en død Skat i Dansk Folkemindesamling, men komme de flest mulige danske Stedshistorikere til gode, til Ære for den

Samler og Forsker, som er disse Haandskrifters uselviske Ophavsmand. Vi har fra Stenfeldt 1934 modtaget en Række Sognebøger fra Tybjerg Herred i Sydsjælland, en Egn, der i Forvejen er stærkt forsømt af Stedshistorikerne, nemlig om Aversi Sogn, om Sandby-Vrangstrup Sogne, om Skelby Sogn, om Fensmark-Rislev og V. Egede Sogne, alle fire o. 300 Sider store, forsynede med Kort, Billeder, Tegninger af Adelsvaaben o. s. v. Vi har desuden i 1933 modtaget en Samling »Falsterske Retssager fra gamle Dage« (505 Sider) af fremragende kulturhistorisk Værdi, i 1934 »Retssager fra Holbæk Amt 1651—1760« (142 Sider) og »Gejstlige Retssager fra Præstø Amt 1619—1728« (88 S.) og i 1935 Manuskriptet »Degnen Meyer og andre Historier fra gamle Roskilde Amt« (255 Sider). Under Forberedelse havde Niels Stenfeldt en Samling Retssager fra Herlufsholm Birk i det 17. Aarhundrede (437 Sider), som han ligeledes tiltænkte Dansk Folkemindesamling. En stor illustreret Selvbioграфи »Om mit Liv og min Slægt« skal efter hans Hustrus Død tilhøre Dansk Folkemindesamling. Den indeholder en ypperlig Skildring af københavnsk Mellemstandsliv efter 1860.

Ved at trænge nærmere ind paa Stenfeldt, fik jeg ham til at aabenbare, at han siden 1918, hvor han skrev sin første Sognebog om Højby Sogn i Odsherred, under stærk Paavirkning af den blinde Laurits Jensen Stenstrup, har udarbejdet en forbløffende Række stedshistoriske og kulturhistoriske Manuskripter, for en stor Del i Privateje, jeg kan vist godt røbe, i alle Tilfælde paa de allerrimeligste Vilkaar. Jeg anfører efter Stenfeldts egne Oplysninger disse Haandskrifter i Tidsfølge med Angivelse af deres Ejere, for at deres Tilvær kan være Stedshistorikerne bekendt:

- 1) Om Højby Sogn i Odsherred 1918 (Tilhører Musæet i Stenstrup).
- 2) Den sønderjyske Herregaard Søgaard 1920 (Beror paa Gaarden Søgaard i Kipleve Sogn. Skal, hvis Gaarden gaar over paa tyske Hænder, afleveres til det Kgl. Bibliothek).
- 3) Esrom Kloster 1921 (Tilhører Nordsjællands Folkemusæum i Hillerød).

- 4) Om Søborg Slot og By 1922 (Tilhører Nordsjællands Folke-
musæum i Hillerød).
- 5) Om Kalø Slot 1922 (Ejes af Jægermester Engelbrecht-Olsen
i Følle).
- 6) Om Sognene Asminderød og Grønholt i Nordsjælland 1925
(Tilhører Læseforeningen i Asminderød).
- 7) Om Tikøb Sogn 1926 (Tilhører Menighedsraadet. — Kopi
skænket til Dansk Folkemindesamling).
- 8) Præstehistorier i Nykøbing Sjælland 1928 (Ejes af Stenstrup
Musæum).
- 9—12) De ovenfor nævnte 4 Sognebøger fra Tybjerg Herred
1930 (Skænket til Dansk Folkemindesamling).
- 13—16) Sognebøger fra det øvrige Tybjerg Herred, nemlig:
- 13) Hellemagle Sogn 1930 (Tilhører Borgerforeningen).
- 14) Tybjerg Sogn 1930 (Tilhører Læseforeningen).
- 15) Glumsø-Bavelse Sogn 1930 (Tilhører Sogneraadet).
- 16) Næsby-Tyvelse Sogn 1930 (Tilhører Ejerinden af Næsby-
holm, maa ikke sælges).
- 17) En Bog om Fejø 1931 (Ejes af Sogneraadet).
- 18) En Bog om Femø 1931 (Ejes af Sogneraadet).
- 19) En Bog om Askø 1931 (Ejes af Sogneraadet).
- 20) Falsterske Retssager i 17. Aarh. 1932 (Skænket til Dansk
Folkemindesamling).
- 21) Landemodesager fra Reformationstiden til 1730 med Sup-
plement (Skænket til Landsarkivet i København).
- 22) Kippinge Valfartskirke 1933 (Skænket til Lolland-Falsters
historiske Samfund. — Kopi skænket efter Stenfeldts Død til
Dansk Folkemindesamling).
- 23) Gaabense Færge 1933 (Skænket til Lolland-Falsters histo-
riske Samfund).
- 24) Retssager fra Holbæk Amt 1651—1760 fra 1934 (Skænket
til Dansk Folkemindesamling).
- 25) Gamle Retssager fra Præstø Amt 1619—1728 fra 1934 (Skæn-
ket til Dansk Folkemindesamling).
- 26) Degnen Meyer og andre Historier fra Gamle Roskilde Amt
1934 (Skænket 1935 til Dansk Folkemindesamling).

- 27) Aastrup Klosters Historie 1934 (Ejes af Klosteret).
- 28) Om Slægten Weber Hansen 1642 til Nutiden.
- 29) Om Slægten Münster—Mynster 1648 til Nutiden. (Nr. 28—29 ejes af Slægterne).
- 30) Retssager fra Herlufsholm Birk i 17de Aarhundrede, 1934 (Skænket til Dansk Folkemindesamling).
- 31) Sjællandske Retssager fra 17de Aarhundrede, især Sorø Amt 1935 (Skænket af Fru Dagmar Stenfeldt til Dansk Folkemindesamling).

I Sammenligning med denne beundringsværdige Række af stedhistoriske Arbejder i Haandskrift, er det forholdsvis lidt, Niels Stenfeldt har ladet udgive paa Tryk, udelukkende i de historiske Samfunds Aarbøger. I Frederiksborg Amts historiske Aarvog for 1920 har Stenfeldt skrevet om Søborg Slot og By, i 1921 Lidt om Esrom Kloster, i 1922 Fra Holbø Herred (Om Stenholt Mølle — Et forsvundet Legat — Hr. Frantz Kühn i Blidstrup). I Holbæk Amts historiske Aarvog 1922 En Degnehistorie fra Vig, i 1923 Nogle mærkelige Præster i Egebjerg. I Københavns Amts Aarvog 1934 Katolsk Levn i Roskilde Domkirke. I Sorø Amts historiske Aarvog 1929 om Brudt Ægteskabsløfte og i 1930 En uheldig Byfoged i Skælskør. I Præstø Amts historiske Aarvog 1931 om Hr. Knud i Rislev. Endelig i Lolland-Falsters historiske Aarvog 1933 om Mosegrisene paa Fejø. Det er altsammen Smaating, der ikke har kunnet dreje Dansk historisk Fællesforenings Styrelses Opmærksomhed hen paa deres Forfatter. Det kan jo heller ikke paa Forhaand vides, at dette trykte Forfatterskab blot er, om man vil, Smuler fra en langt mere betydningsfuld Virksomhed som historisk Forsker i det dulgte og det skjulte. Men Stenfeldts trykte Forfatterskab har den samme Ejendommelighed, som hans Haandskriftsforfatterskab. Det holder sig ganske udpræget øst for Storebælt, beskæftiger sig næsten ikke med Fyn og Nørrejylland. Hans sønderjyske fædrene Afstamning (fra Stenfeldt i Angel) slaar igennem i Bogen om Søgaard i Sundeved, men ellers er hans østsjællandske mødrene Afstamning bestemmende for hans Valg af

Stof: Sjælland og Øerne syd for Sjælland, Falster og Fejø, Femø og Askø. Det vil sikkert være rimeligt at meddele lidt om Lærer Stenfeldts eget Liv. Jeg vil gøre det med hans egne Ord i Ud- drag af en lille Biografi »Lidt om mit Liv«, han ¹⁶/₃ 1935 har sendt Dansk Folkemindesamling.

»Jeg er som Søn af en Overpolitibetjent i Københavns Politi- korps født den 26. Juli 1863 i det gamle København, Aabenraa Nr. 6. Min Skolegang havde jeg i »De forenede Kirkeskoler« paa Nørregade. Efter Konfirmationen gik jeg af egen Drift til Søs, led i 3 Aar ondt og godt — og hærdedes. Senere læste jeg, støttet af min fattige Moder paa eet Aar til Lærerexamen, som jeg i 1883 tog med første Karakter. Jeg fik straks, 20 Aar gam- mel, Timer i Melchiors Skole paa Nørregade og samtidig læste jeg paa et Kursus — Galster og Holbølls — til Student. Jeg blev trods alle Skoletimer Student og Cand. phil. med første Karakter. Jeg underviste saa i Skoler mine 8 Timer daglig Aar for Aar, og jeg fulgte, saa godt jeg kunde, Forelæsninger i Dansk, Fransk og Latin, som jeg blev ret flink i. Men da jeg skulde have mit Friaar for at samle mine Kundskaber og vilde laane de fornødne Penge dertil, fandt jeg ingen, der vilde kautionere for mig, og bedrovet maatte jeg opgive at blive cand. mag. Imidlertid var jeg kommen ind ved Kommuneskolen (Tietgensgades Skole) og lærte mig at glædes ved Arbejdet og Børnene. Der har jeg gjort, hvad der var mig muligt, i 45 Aar, baade ved at putte Viden i Børnene og uddybe deres Sind. Det var med oprigtig Sorg, jeg i 1928 forlod dem og Skolearbejdet.

Siden 1918 har jeg syslet ved Siden af med Arkivstudier. Jeg har aldrig været tilbøjelig til Udskejelser, men mit Arkivstudium blev for mig, hvad Spiritus, Spil o. s. v. er for en Udhaler. Jeg har haft den Ulykke at miste saa godt som alle mine Slægtninge og mine nære gode Venner, men den Lykke er mig givet, at jeg har haft et lille Sæt Egenskaber, der satte mig i Stand til at gøre Fyldest inden for det historiske »Jord- og Betonarbejde«, jeg har bedrevet: jeg kunde endnu lidt Latin; jeg kom hurtigt til at læse den gamle Skrift; jeg kunde tegne og skrive pænt, jeg kunde fremstille mine Resultater net, og fremfor alt: jeg interesserede

mig for Personerne bag Sagerne. Jeg havde dernæst et godt Hjem, der gav mig tryk Arbejdsro og Arbejdsglæde. Nu er desværre mit Helbred nedbrudt, og de Emner, min lange Ønskeddel endnu indeholder, bliver maaske behandlede af andre. Men alt Haab vil jeg endnu ikke opgive«.

Desværre har vi maattet opgive Haabet om at se flere Arbejder fra Niels Stenfeldts flittige Haand, for den 29de Juli i Aar (1935) bukkede han, trods sin stærke Villie til Livet og hans elskelige Hustrus opofrende Pleje, under for sin langvarige Hjærtesygdom. Men Mindet om ham dør ikke hos de Mennesker, som lærte Niels Stenfeldt at kende, og alle de, som i Fremtiden kommer til at bruge hans kulturhistoriske Kildeskrifter, vil tænke paa ham med Hojagtelse og Beundring. Det vil i Fremtiden være endnu lettere end før at benytte hans Arbejder, for Dansk Folkemindesamling har efter hans Død ikke blot arvet hans to Samlinger Retssager fra Herlufsholms Birk og Sjællandske Retssager fra 17de Aarhundrede (især Sorø Amt), men ogsaa Kopier af to af hans tidligere Arbejder (Tikøb- og Kippingebogen). Vi har desuden af hans Hustru og Søn faaet overladt alle Stenfeldts Kladder og Forarbejder til hans stedshistoriske Arbejder, i privat og offentligt Eje, saa at Studiet af hans Samlinger for en ikke ringe Del kan finde Sted i Dansk Folkemindesamling i København, naar den endelige Registrant over disse Kladder og Forarbejder og spredte Samlinger er færdig. Vi kan derfor sikkert, ikke blot paa Dansk Folkemindesamlings, men ogsaa paa danske Stedshistorikerens Vegne, bringe Stenfeldt en Tak og ønske over ham: Ære være hans Minde.